

Læsehandleplan 2016-2020

Opdateret version december 2017

Godkendt af SBU d. 31.05.2016

Handleplan for læsning og skrivning i Roskilde Kommunes skoler og for samarbejdet om overgange fra dagtilbud til skole og fra skole til ungdomsuddannelse

Forord

Læsning og skrivning er en del af den sproglige udvikling, som er med til at lægge grunden til børn og unges læring og trivsel i skolen. Som en del af den sproglige udvikling er læsning og skrivning ikke alene en væsentlig forudsætning for at gennemføre en ungdomsuddannelse; sproglig udvikling er også en vigtig del af de personlige og alsidige kompetencer. Læsning og skrivning baserer sig på det sprog, som barnet har med sig hjemmefra, fra vuggestue og børnehave. Derfor er en tidlig og fokuseret sprogindsats i dagtilbud samt et vellykket samarbejde med forældrene et vigtigt fundament i læse- og skriveindsatsen og byggesten i skolens videre udvikling af sprog, skriftsproglige kompetencer og læring på tværs af fag.

Med en handleplan for læsning og skrivning udarbejdes en overordnet ramme, som danner grundlag for de kommende års arbejde med at styrke børn og unges sprog og skriftsproglige kompetencer. I den reviderede udgave er der lagt vægt på en handleplan, der både afspejler skolereformens intentioner om at styrke læring og trivsel for alle børn, og byrådets visioner om at alle børn og unge i Roskilde Kommune i deres møde med kommunens dagtilbud, fritidstilbud og skoler skal opleve passende udfordringer samt udnytte og udvikle deres potentialer og talenter. Handleplanens målgruppe er ledere og medarbejdere i skole og dagtilbud i arbejdet med den sproglige udvikling i skolen og i samarbejdet om vellykkede overgange for børn og unge, og handleplanen danner grundlag for skolernes revidering af egne læsehandleplaner.

Handleplanen er revideret i samarbejde med en projektgruppe med repræsentanter fra skoler og dagtilbud og skal sammen med Forenklede Fælles Mål (2014) og Roskilde Kommunes fælles læringsgrundlag skabe en fælles ramme og retning for den enkelte skoles arbejde med at planlægge lokale sprog-, læse- og skriveindsatser og for samarbejdet mellem skole og forvaltning om disse indsatser.

Handleplanen består af en statusdel og selve handleplanen for læsning og skrivning med beskrivelse af handleplanens tre hovedindsatser: 1) Fokus på sproglig udvikling (herunder læse- og skrivekompetencer) i alle pædagogiske aktiviteter, 2) Monitorering af alle elevers sproglige og skriftsproglige udvikling og 3) Understøttelse af overgange fra dagtilbud til skole og fra skole til ungdomsuddannelse. Som bilag findes implementeringsplan, kommunal testplan vedrørende læsning, procedure for afvikling af Hogrefes digitale læseprøver, procedure for Ordblinderisikotesten samt procedure for afdækning af ordblindhed.

Status på arbejdet med sproglig udvikling, herunder læsning og skrivning i Roskilde Kommune

Roskilde Kommune har i en årrække haft særligt fokus på læsning som grundlag for faglig udvikling i alle skolens fag, primært på mellemtrin og udskoling. Handleplan for styrkelse af elevernes læsekompetencer i Roskilde Kommunes folkeskoler 2012–2016 opstiller mål og handleplaner for ni centrale områder af skolens virksomhed. Revidering af handleplanen har taget afsæt i de ni områder, som fortsat må anses som centrale.

Roskilde Kommune har en ambition om i løbet af de næste 10 år at opnå en position blandt de 10 bedst præsterende kommuner. Dette mål er nået med en 8. plads blandt landets kommuner i skoleåret 2013/14. Fremadrettet er udfordringen ikke alene at fastholde de gode resultater på kommuneniveau, men at hæve det fælles niveau ved at løfte alle skoler fagligt. Folkeskolereformens målsætning om, at alle elever skal blive så dygtige, de kan og trives bedst muligt, skal bl.a. adresseres gennem et målrettet arbejde med den enkelte elevs sproglige udvikling, fordi sprog, læring, trivsel og identitetsdannelse går hånd i hånd i arbejdet med udvikling af børn og unges muligheder. Fokus på sprog som en forudsætning for både trivsel og faglig læring bør fastholdes og igennem skoleforløbet og indsatsen i forhold til faglig læsning bør fortsætte og desuden udvides med et stærkere fokus på udvikling af skriftlighed i alle fag, således at de samlede skriftsproglige kompetencer styrkes.

Det betyder, at overgangene til og fra skolen bør styrkes gennem samarbejde og fastholdelse af en systematisk og fokuseret indsats i forhold til udvikling af sproglige og skriftsproglige kompetencer i overgangen til børnehaveklassen og med fokus på elevens fortsættelse til og gennemførelse af en ungdomsuddannelse. Derudover skal data på læseområdet – også i overgangen mellem dagtilbud og skole - anvendes fremadrettet og især med henblik på tilrettelæggelse af tidlige indsatser på den enkelte skole og i samarbejdet mellem skole og forvaltning.

Her indtager skolernes Pædagogiske Læringscentre (PLC) og PLC team, som skolerne har etableret i foråret 2015, en vigtig rolle som skolens strategiske udviklingsenhed, der i samspil med skoleledelsen planlægger og implementerer udviklingsindsatser på et forsknings- og datainformeret grundlag og understøtter den teamorganiserede skole og organiseringen af skolens vejledere. Foruden PLC er skolernes vejledere organiseret i et antal netværk, der faciliteres af forvaltningens konsulenter for at understøtte fælleskommunale indsatser og skabe sammenhæng skolerne imellem. På læseområdet har især netværkene for læsevejledere, dansk som andetsprogsvejledere, resursepersoner på ordblindeområdet og børnehaveklasseledere betydning.

Denne sammenfatning bygger på data (folkeskolens afsluttende prøver og nationale test i dansk, læsning, kommunale prøver i læsning, sprogvurdering i børnehaveklassen), der på et mere generelt niveau afspejler status på læseområdet:

Folkeskolens afsluttende prøver

Samlet set viser resultaterne ved folkeskolens afsluttende prøver efter 9. klasse, at eleverne i Roskilde Kommunes skoler generelt ligger over landsgennemsnittet, men at der også er forskelle skolerne imellem. Dette billede gør sig også gældende, når man kigger på karaktergennemsnittet for danskfagets to fagdiscipliner, læsning og skriftlig fremstilling. Her ligger Roskilde Kommunes gennemsnit over landsgennemsnittet. Fra skoleåret 2016/17 indføres en ny prøve i skriftlig fremstilling, som stiller nye krav til elevernes skriftsproglige kompetencer. Læsehandleplanen tager med sine implementeringsindsatser højde for denne.

Sammenholder man de faglige resultater med den nationale målsætning om, at 95 % af eleverne skal gennemføre en ungdomsuddannelse med Roskilde Kommunes resultat på 91,7 %¹, er der stadig en opgave at løfte.

Nationale test i dansk (læsning)

Ser man på læseresultaterne fra nationale test i dansk (læsning), opfylder Roskilde Kommune reformens nationale resultatetmål, hvor mindst 80 % af eleverne skal være gode til at læse. Kun undtaget er 4. årgang, hvor 78 % opnår at blive gode til at læse.

Samme billede gør sig gældende, når man anlægger et mere differentieret blik på læseresultaterne fra de nationale test. Her ligger resultaterne også over gennemsnittet indenfor de enkelte profilområder (sprogforståelse, afkodning og tekstforståelse) på alle fire klassetrin, men med en spredning skolerne imellem.

Kommunale prøver i læsning

I Roskilde Kommune har skolernes læseresultater igennem flere år været fulgt ved hjælp af en række standardiserede prøver med måling af ordlæsning i indskoling (1. klasse), sætningslæsning på mellemtrinnet (3. klasse) og tekstillæsning i udskoling (6. og 8. klasse).

Resultaterne fra disse prøver har gennemgående vist en mindre andel af såkaldt *sikre læsere*, især på 6. og 8. klassetrin, end de nationale test. Forklaringen ligger primært i, at elevens score også afgøres af elevens læsetid i modsætning til de nationale test, hvor denne dimension af læsningen er udeladt. Denne type prøver er med deres måling af elevernes læsetid og læseforståelse et vigtigt supplement til de nationale test i dansk (læsning), men der har været et udbredt ønske blandt skolerne om at indføre digitale prøver med mere tidssvarende ordstof og teksttyper. Desuden har prøverne ikke i tilstrækkelig grad været anvendt i evalueringssøjemed i samarbejdet mellem skolerne og forvaltning. Denne problemstilling medtænkes i en af hovedindsatserne i den reviderede handleplan.

De kommunale læseprøver fra Hogrefe anvendes fra skoleåret 2017-2018 i evalueringssøjemed. Forvaltningen indsamler og opgør de digitale læseresultater via Hogrefes skoleportal og resultaterne fremlægges på et skoleledermøde. På baggrund af fremlæggelsen fremgår anbefalinger til det fortsatte arbejde med læsning generelt. Derudover afholdes møder med udvalgte skoler med henblik på årets specifikke læseindsatser. Procedure for afvikling er vedlagt i bilag.

¹ Reference: Roskilde Kommunes Kvalitetsrapport skoleåret 2016/2017. Andel elever, der er i gang med ungdomsuddannelse 15 måneder efter 9.klasse.

Sprog vurdering i børnehaveklassen

I begyndelsen af børnehaveklassen vurderes alle børn med sprog vurderingsmaterialet Rambøll Sprog, der undersøger børnenes sproglige kompetencer indenfor fire sproglige dimensioner, som tilsammen udgør væsentlige forudsætninger for udvikling af skriftsproglige kompetencer.

I forhold til de nationale normtal, hvor 5 % placerer sig i kategorien Særlig indsats, og 10 % placerer sig i Fokuseret indsats, ligger Roskilde Kommune på samme niveau med henholdsvis 4,3 % og 7,5 %. Fordelingen af børn indenfor kategorierne Særlig indsats og Fokuseret indsats viser dog en tydelig sammenhæng mellem tosprogethed² og svagere sproglige kompetencer. Antallet af børn i kategorier Særlig indsats og Fokuseret indsats varierer fra år til år, men samtidig er det værd at bemærke, at der er en gennemgående forskel skolerne imellem, hvor skoler med procentvis flest tosprogede elever også modtager en større andel elever med svagere sproglige kompetencer.

I løbet af efterår 2017 udsender Rambøll en ny metode - dog med samme indhold – i forbindelse med sprog vurderingen. I Roskilde er det administrativt besluttet, at skolerne anvender den nye metode fra august 2018.

Læsehandleplan 2016 - 2020 - tre hovedindsatser

Baggrund

Læsning er en kompleks kognitiv aktivitet, der omfatter mange komponenter, hvor sproglige forudsætninger og en alderssvarende sprogudvikling er afgørende for børn og unges læring. Gode læsekompetencer dækker over en bred vifte af færdigheder og kompetencer: Fra effektiv ordafkodning over fleksibel brug af læseforståelsesstrategier til kritisk at kunne forholde sig til teksters indhold og form, herunder læsning af digitale tekster.

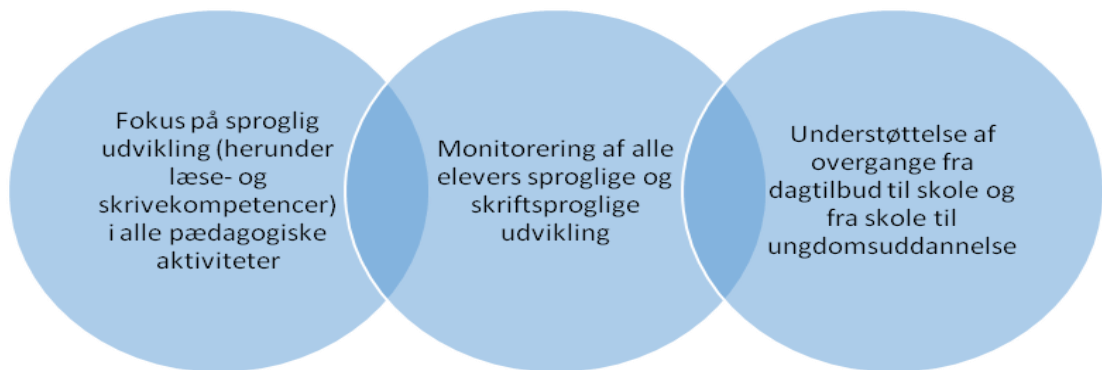
Samtidig dokumenterer international forskning, at skrivning kan være en katalysator for læseudviklingen, og at skrivning som en tværfaglig kompetence på linje med læsning understøtter ikke blot udvikling af fagets sprog og kendskab til fagets tekster, men også læring i fagene.

Når det gælder udvikling af læsekompetencer kan tosprogede elever have et efterslæb. Der er fra forskningens side peget på flere grunde til dette, bl.a. tosprogede elevers sproglige forudsætninger og lave forventninger fra omgivelserne og fra eleverne selv. Fokus på sproglig udvikling i alle fag udgør sammen med tydelige læringsmål effektive pædagogisk-didaktiske metoder, som også har en positiv effekt på tosprogede elevers læsning.

Der er endvidere en tendens til, at elevers udvikling af læsekompetencer hænger positivt sammen med hvor meget læreren lægger vægt på systematisk evaluering (monitorering). Det gælder både uformelle evalueringer i undervisningen og standardiserede prøver som fx nationale test eller gruppescreeninger. At følge den enkelte elevs udvikling fra førskolealderen og igennem hele skoleforløbet giver samtidig de bedste betingelser for at iværksætte tidlige og fokuserede indsatser, når det gælder at imødegå læse- og skrivevanskeligheder.

På den baggrund udpeger handleplanen tre hovedindsatser, der tilsammen skal fastholde og udvikle de gode resultater i Roskilde Kommune og understøtte skolernes indsatser med henblik på at skabe læring og trivsel for alle elever. Handleplanen tydeliggør med sine tre hovedindsatser de elementer, der forskningsmæssigt er belæg for, virker, og som Fælles Mål (2014) med det tværgående tema *Sproglig udvikling* også anviser:

² Tosprogethed defineres her efter dagtilbudslovens og folkeskolelovens definition: Børn, der har et andet modersmål end dansk og som først ved kontakt med det omgivende samfund lærer dansk.

Faglige fokusområder indenfor det sproglige og skriftsproglige felt

Sproglig og skriftsproglig udvikling er et stort og komplekst felt, der dækker barnets helt tidlige førskolealder og fortsætter ind i voksenlivet som en livslang læringsproces indenfor en lang række faglige og samfundsrelaterede områder. De tre hovedindsatser udgør rammen og sætter retningen for, hvordan dagtilbud, skoler og forvaltning vil arbejde med og samarbejde om udvikling af sprog samt læsning og skrivning som fundament for læring og trivsel.

I dette komplekse felt kan identificeres en række faglige fokusområder, hvoraf nogle går igen fra handleplanen for 2012-16. Den nye handleplan indeholder ni fokusområder:

- Det professionelle samarbejde om elevens sproglige udvikling
- Test, data og evaluering
- Læse- og skrivelyst
- Den tidlige læse- og skriveundervisning
- Læsning og skrivning i alle fag
- Overgange til og fra skole
- Inkluderende skriftsprogmiljøer
- Dansk som andet sprog
- Læse- og skrivevanskeligheder, herunder ordblindhed (dysleksi)

Formål med handleplanen

Formålet med Læsehandleplan 2016–2020 er, at alle børn og unge i Roskilde Kommune opnår de sproglige kompetencer, herunder læse- og skrivekompetencer, der er nødvendige for at gennemføre en ungdomsuddannelse og for at deltage i livet som kompetente samfundsborgere.

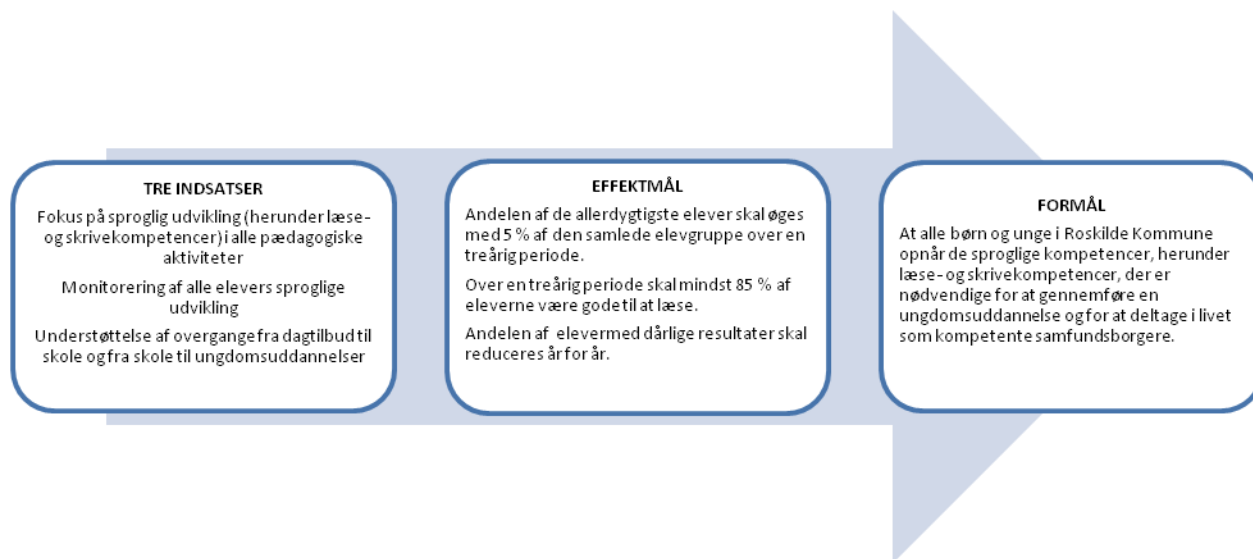
Det betyder, at

- fritidstilbud, dagtilbud og skole skal understøtte børn og unges sproglige udvikling. Endvidere skal dagtilbud og skole følge og evaluere børn og unges sproglige udvikling og systematisk bruge viden og data i tilrettelæggelsen af pædagogiske læringsaktiviteter og i overgange fra dagtilbud til skole og fra skole til ungdomsuddannelse.

- Roskilde Kommunes dagtilbud skal styrke børnenes sproglige udvikling ved målrettet at tilbyde alsidige og inspirerende lege- og læringsmiljøer og ved at samarbejde tæt med forældrene om børnenes sprogudvikling. Endvidere skal dagtilbud samarbejde med barnets kommende skoletilbud om en vellykket overgang fra dagtilbud til skole.
- Roskilde Kommunes skoler skal arbejde målrettet med sproglig udvikling, læsning og skrivning i alle folkeskolens fag og i alle pædagogiske aktiviteter igennem hele skoleforløbet. Endvidere skal skolen i samarbejde med hjemmet støtte elevens sproglige udvikling og samarbejde med elevens forældre.

Hovedindsatser og effektmål

For at understrege sammenhæng mellem den nye læsehandleplan og de kommunale og nationale reformmål, er de nationale test i dansk (læsning) valgt som målemetode i forhold til handleplanens tre hovedindsatser. Udviklingen indenfor de nationale testresultater følges og evalueres over en treårig periode (2016/17 – 2018/19) med henblik på at justere indsatser til understøttelse af implementering af handleplanen. Fra foråret 2017 anvendes også de kommunale digitale læseprøver fra Hogrefe som målemetode i forhold til de tre hovedindsatser.

Status viser, at de faglige resultater i Roskilde Kommune samlet set må vurderes som tilfredsstillende, men at et højt niveau også er forventeligt med udgangspunkt i den gældende socioøkonomiske baggrund.

Den reviderede læsehandleplan opstiller på den baggrund tre effektmål på kommuneniveau, som handleplanens indsatser vurderes at have. Effektmålene er formuleret med udgangspunkt i resultater fra de nationale test i dansk (læsning) og udtryk for en justering af de nationale resultatmål:

- Andelen af de allerdygtigste elever skal øges med 5 % af den samlede elevgruppe over en treårig periode
- Over en treårig periode skal mindst 85 % af eleverne være gode til at læse
- Andelen af elever med dårlige resultater skal reduceres år for år

Faglige fokusområder og pejlemærker for kvalitet i pædagogisk praksis

Indenfor handleplanens ni fokusområder er formuleret en række pejlemærker, der skal iagttages i den pædagogiske praksis. Pejlemærkerne skal bidrage til at fastholde og udvikle kvalitet i den pædagogiske praksis og fungere som støtte for det professionelle samarbejde.

Det professionelle samarbejde om elevens sproglige udvikling ...

- ✓ skal sikre opmærksomhed på betydningen af sprog og identitet som hinandens forudsætninger
- ✓ skal styrke sammenhængen mellem sprog og trivsel
- ✓ er baseret på et funktionelt sprogsyn, hvor de voksne er vigtige rollemodeller og værdibærere
- ✓ bør medtænke forældre som en vigtig resurse og medspiller

Test, data og evaluering ...

- ✓ anvendes for at sætte mål for den enkelte elev – i overgange og i skolen
- ✓ anvendes systematisk i det professionelle samarbejde om den enkelte elev, som evalueres årligt på tværfaglige konferencer
- ✓ skal gøre lærere, pædagoger og ledere klogere på samspillet mellem praksis og elevernes læring
- ✓ danner sammen med praksis- og forskningsviden grundlag for fagligt samarbejde i PLC team, professionelle læringsfællesskaber og faglige netværk

Læse- og skrivelyst ...

- ✓ er en effektiv drivkraft i elevens læreproces
- ✓ har betydning for elevens evne til at mobilisere koncentration på opgaven og udholdenhed
- ✓ skabes gennem inddragelse af eleven i evaluering af faglige mål og progression
- ✓ kan stimuleres gennem voksnes positive forventninger til barnet
- ✓ udvikles og stimuleres gennem faglige læringsfællesskaber

Den tidlige læse- og skriveundervisning ...

- ✓ i børnehaveklassens aktiviteter bygger på viden fra overgangssamarbejdet mellem skole og dagtilbud
- ✓ tilrettelægges på baggrund af den obligatoriske sprogvurdering, som danner grundlag for skriftsproglige aktiviteter i børnehaveklasse
- ✓ udvikles gennem arbejdet med læsning og skrivning som parallelle undervisnings- og læringsaktiviteter, der gensidigt understøtter hinanden

Læsning og skrivning i fagene ...

- ✓ udvikles i alle fag og af alle lærere igennem hele skoleforløbet
- ✓ er som basis for al læring et fælles anliggende at udvikle og evaluere for elevens lærere og pædagoger
- ✓ er skriftsproglige kompetencer, der bygger på solide færdigheder og opnås gennem træning og anvendelse i kontekstbaserede aktiviteter
- ✓ er basale kompetencer i alle fag med egne faglige mål bestemt af fagets tekster og særlige fagsprog og begreber

Vellykkede overgange til og fra skole ...

- ✓ kræver, at der skabes genkendelighed og sammenhæng for barnet og den unge
- ✓ kræver, at forældre inddrages og gøres til partnere i samarbejdet
- ✓ kræver samarbejde med udgangspunkt i viden og data om barnet og den unge
- ✓ kræver fælles sprog om indhold, mål og progression

Inkluderende skriftsprogsmiljøer ...

- ✓ understøtter en differentieret og en tidlig indsats
- ✓ sikrer, at alle elever oplever progression i deres udvikling i overensstemmelse med deres forudsætninger og behov
- ✓ implementerer og anvender kompenserende IT i almenundervisningen
- ✓ sikrer samspil mellem klassens årsplan og den enkelte elevs elevplan
- ✓ skaber sammenhæng mellem den supplerende undervisning og almenundervisningen

Dansk som andetsprog ...

- ✓ har fokus på den sproglige dimension i alle fag
- ✓ har fokus på at bygge bro mellem elevens hverdagsprog og skolens fagsprog
- ✓ handler om sprog – også elevens modersmål - som læringsresurse
- ✓ skal sikre gode overgange mellem basisundervisning i modtageklasse og supplerende undervisning i almentilbud

Elever i læse- og skrivevanskeligheder, herunder ordblinde elever ...

- ✓ hjælpes bedst med en tidlig og differentieret indsats målrettet elevens primære vanskelighed
- ✓ skal støttes i at blive funktionelle læsere og skrivere i alle fag ved inddragelse af kompenserende læse- og skriveteknologi
- ✓ hjælpes bedst med en sammenhængende indsats, som sikres gennem individuelle pædagogiske udviklingsplaner og igennem tæt skole-hjemsamarbejde
- ✓ hjælpes bedst gennem faste procedurer for deltagelse i nationale test og aflæggelse af folkeskolens prøver på særlige vilkår

BILAG

- 1. Implementeringsplan**
- 2. Kommunal testplan vedr. læsning**
- 3. Procedure for afvikling af Hogrefes digitale læseprøver**
- 4. Procedure for Ordblinderisikotesten**
- 5. Procedure for afdækning af ordblindhed**

Bilag 1

Implementeringsplan

Implementeringsplanen skal opfattes som et dynamisk dokument, hvor de kommunale implementeringsindsatser løbende justeres og tilrettelægges på baggrund af udviklingen indenfor læsehandleplanens tre hovedindsatser.

Følgende indsatser løber igennem alle fire år:

- Udvikling af obligatoriske netværk, der varetager centrale opgaver i forhold til læsehandleplanens indsatser (Læsevejledernetværk, dysleksinetværk, netværk for dansk som andetsprogsvejledere og børnehaveklasseledernetværk)
- Kommunal testplan vedr. læsning
- Dialogmøder om læsning og skrivning med udvalgte skoler

Følgende indsatser er gennemført i skoleåret 2016/17

- Læsningens dag 2016 med fokus på skrivepædagogik
- Kursus vedr. ny prøve i skriftlig fremstilling (dansk)
- Kursus vedr. læsning på nettet
- Kursus vedr. digitale prøver i ny kommunal testplan
- Overgange i dansk
- Workshop vedr. ny prøve til afdækning af tidlige læsevanskeligheder

Følgende indsatser gennemføres i skoleåret 2017/18

- Læsningens dag 2017 med fokus på skriftsproglig udvikling gennem læse-skrive kompetencer i sociale konstruktioner v/Mette-Maria Rydén og Digitale læremidler i undervisningen v/Stig Toke Gissel
- Kursus i sprogbasert undervisning/genrepædagogik i børnehaveklassen v/Mette Bech
- Kursus i sprogbasert undervisning/genrepædagogik for vejledere v/ Mette L. Madsen og Mimi Skovgård
- Workshop 2 i udførelse og afvikling af Ordblinderisikotesten v/Mette Eriksen og Mimi Skovgård
- Kursus i læse-skrive tiltag på baggrund af resultater fra Ordblinderisikotesten V/Mette Eriksen og Mimi Skovgård
- Kursus i skriverammer v/Margit Gade
- Overgange i dansk

Bilag 2

Kommunal testplan vedr. læsning

Kommunal testplan vedr. læsning, som fremgår af tabel nederst på siden, er gældende for alle skoler på almenområdet og revideres en gang årligt af forvaltningen. Planen anviser *hvilke* prøver, der tages og *hvornår* samt *deadline for afvikling* af læseprøverne.

Skolens administrator for Hogrefes Læseprøver er ansvarlig for at alle læseprøver er afviklet i den angivne testperiode og at forvaltningen har adgang til læseprøverne via Hogrefes skoleportal.

Samtlige prøver er obligatoriske, ligesom det er obligatorisk at afholde prøverne inden for de anførte perioder. Indrapportering skal ske rettidigt.

For nationale test gælder, at børn undtagelsesvist kan fritages. Fritagelse sker i samråd med skolens leder, og elevens læsning skal da evalueres på anden vis. Hvis eleven er fraværende i forbindelse med den ordinære test, skal eleven gennemføre en erstatningstest. Vær opmærksom på *fraværsperiode* i maj-juni for disse elever.

Prøver mærket med * er prøver fra systemet *Skriftsproglig udvikling* (Hogrefe Psykologisk Forlag). Alle disse prøver afvikles elektronisk. I forbindelse med de kommunale test **skal** vejledningen til den pågældende test følges. Elever, som er fraværende ved den ordinære test, skal gennemføre en erstatningstest. Elever (3. klasse og opefter) med *kendt* ordblindhed, kan fritages for deltagelse i de kommunale prøver. Hvis disse elever fritages skal de i stedet testes individuelt med en IL-prøve en gang årligt.

Elever i læse-skrive vanskeligheder, som i forvejen anvender it-kompenserende hjælpemidler i undervisningen, kan benytte sig af oplæsningsstøtteprogrammer i Tekstlæseprøve 7 (5.årgang) og 8 (7.årgang).

Oplæsningsstøtte anvendes **ikke** til Ordlæseprøverne.

Til Sætningslæseprøve 2 må læsevejlederen vurdere den enkelte elevs situation – dog skal eleven være vant til at benytte de it-kompenserende hjælpemidler i den daglige undervisning.

Fra skoleåret 2017/18 inddrages Ordblinderisikotesten i den kommunale testplan. Retningslinjer er beskrevet og vedlagt i bilag.

For mere information se:

”Skriftsproglig udvikling – Supplement til digitale prøver” samt vejledninger til prøvesystemet *Skriftsproglig udvikling* (HOGREFE Psykologisk Forlag)

<https://www.uvm.dk/folkeskolen/elevplaner-nationale-test-og-trivselsmaaling/nationale-test>

<http://socialstyrelsen.dk/handicap/ordblindhed/om-ordblindhed/ordblindetest>

Årgang	Sprog vurdering Ordblinderisikotesten DVO - screening Nationale test	Indberetning af resultater	Kommunale prøver Skriftsprog lig udvikling	Indberetning på Hogrefes skoleportal senest den 31.maj
0. klasse	Sprog vurdering september/oktober	Sker automatisk		
	Ordblinderisikotesten maj/juni	Uge 26		
1. klasse			* <i>Ordlæseprøve 1</i> april/maj	Uge 22
2. klasse	National test Forår 1.marts – 30.april	Sker automatisk		
			* <i>Ordlæseprøve 2</i> april/maj	Uge 22
	DVO – screening Forår maj -juni	Uge 26		
3. klasse			* <i>Sætningslæseprøve 2</i> april/maj	Uge 22
4. klasse	National test Forår 1.marts – 30.april	Sker automatisk		
5. klasse			* <i>Tekstlæseprøve 7</i> april/maj	Uge 22
6. klasse	National test Forår 1.marts – 30.april	Sker automatisk		
7. klasse			* <i>Tekstlæseprøve 8</i> april/maj	Uge 22
8. klasse	National test Forår 1.marts – 30.april	Sker automatisk		

Bilag 3

Procedure for Hogrefes digitale læseprøver

Ordlæseprøve 1	1.klasse (afvikles på 4 minutter, ingen IT- kompenserende hjælpemidler)
Ordlæseprøve 2	2.klasse (afvikles på 4 minutter, ingen IT- kompenserende hjælpemidler)
Sætningslæseprøve 2	3.klasse (afvikles på 8 minutter, ved kendt ordblindhed kan der anvendes IT- kompenserende hjælpemidler)
Tekstlæseprøve 7	5.klasse (prøven slutter, når sidste opgave er besvaret, ved kendt ordblindhed kan der anvendes IT- kompenserende hjælpemidler)
Tekstlæseprøve 8	7.klasse (prøven slutter, når sidste opgave er besvaret, ved kendt ordblindhed kan der anvendes IT- kompenserende hjælpemidler)

Skriftsproglig udvikling – Hogrefes digitale læseprøver

Alle læseprøver er digitale og rettes automatisk, hvorefter resultaterne fremgår på Hogrefes hjemmeside under "Skoleportalen" <https://skole.hogrefe.dk/default.aspx?ReturnUrl=%2f>

Skolens testansvarlige opretter sig som administrator og sørger for at tilføje ekstern konsulent, så forvaltningen får adgang til resultaterne. Prøverne kan afvikles af enten testlærer, læsevejleder eller klassens dansklærer. Testperioden, april og maj måned, er vigtig at overholde for at kunne inddrage landsnormen i analysearbejdet.

Prøveresultaterne skal anvendes fremadrettet, sådan at der på læsekonferencer aftales indsatser og tiltag for den enkelte klasse eller årgang.

For at kunne følge den enkelte elevs læseudvikling tæt, udarbejder den enkelte skole et design, hvor prøveresultaterne figurerer i forbindelse med en tydelig monitorering, Forældre kan informeres om deres barns testresultat efterfulgt af en fremadrettet handleplan.

På et skoleledermøde fremlægges læseresultaterne efterfulgt generelle anbefalinger. Udvalgte skoler får – på udbud eller efterspørgsel – mulighed for et møde med læsekonsulenten med mere specifikke anbefalinger i forbindelse med skolens skriftsproglige udvikling.

De kommunale læseprøver anvendes som måleredskab i forbindelse med hovedindsatserne fra den kommunale læsehandleplan.

Bilag 4

Procedure for Ordblinderisikotesten

Testprocedure	Målgruppe - Individuel testning i børnehaveklassen
Trin 1 Læsning af Elbros lister med 30 rigtige ord	Alle elever – læser eleven 5 eller flere ord korrekt, testes eleven ikke med trin 2 - eleven er ikke i risikozonen
Trin 2 Bogstavbenævnelse af store og små bogstaver	Elever, der har læst færre end 5 ord korrekt på trin 1 – benævnes over gennemsnitligt 20 bogstaver korrekt, testes eleven ikke med trin 3 - eleven er ikke i risikozonen
Trin 3 Dynamisk afkodningstest:	
Deltest 1 Indlæring af nyt alfabet	Elever, der gennemsnitlig benævner 20 eller færre bogstaver korrekt på trin 2 - opnår eleven at sige alle tre ikoners lyde korrekt i tre på hinandens følgende runder, scores de resterende som korrekte – alle elever fra deltest 1 går videre til deltest 2
Deltest 2 Læseindlæring med nyt alfabet	Alle elever fra deltest 1 går videre - opnår eleven ikke at læse 4 nonord rigtigt i to på hinanden følgende runder, testes eleven ikke med deltest 3- antallet af korrekte læste nonord opgøres
Deltest 3 Videre læsning med nyt alfabet	Elever, der opnår at læse 4 nonord rigtigt i to på hinanden følgende runder ved deltest 2 - antallet af korrekte læste nonord opgøres

Reference: Ordblinderisikotesten – Undervisningsministeriet

Ordblinderisikotestens vejledning og tilhørende materialer (testmaterialer og regneark) findes på en lukket hjemmeside, som skolerne kan få adgang til ved at rette henvendelse til Undervisningsministeriet.

<https://uvm.dk/sitecore/content/uvm-dk/service/login?returnUrl=%2Ffolkeskolen%2Fviden-og-kompetencer%2Fordblinderisikotesten>

Skolernes testresultater registreres i regnearket fra Undervisningsministeriet samt i ”Opgørelsesskema til Ordblinderisikotesten – efter testen” udarbejdet af PPR samt Skole og Klub, Roskilde Kommune.

Skolens testansvarlige sender testresultaterne (både regnearket og opgørelsesskemaet) til forvaltningen senest uge 26. Trin 1 og trin 2 kan afvikles af enten testlærer eller børnehaveklasseleder. Trin 3 (deltest 1-3) kan kun afvikles af skolens testlærer. Testperioden maj og juni måned er vigtig at overholde for at kunne inddrage normen i analysearbejdet.

Prøveresultaterne anvendes fremadrettet, sådan at der på læsekonferencer aftales indsatser og tiltag for den enkelte klasse eller årgang. Forældre informeres om deres barns testresultat efterfulgt af en fremadrettet handleplan.

Regneark og opgørelsesskema

Instruktioner, materialer og regneark til Ordblinderisikotesten findes som bilag til Ordblinderisikotestens vejledning på følgende link: <https://uvm.dk/sitecore/content/uvm-dk/service/login?returnUrl=%2Ffolkeskolen%2Fviden-og-kompetencer%2Fordblinderisikotesten> Opgørelsesskemaet findes i testvejledernes samlemappe i OneDrive. Vejledningen fra Undervisningsministeriet følges for alle tre trin under testningen.³

Det samlede scorefelt i regnearket:

Når man har indtastet elevens scorer på henholdsvis højt-læsning af ordlister, bogstavbenævnelse og den dynamiske afkodningstest, sker der i regnearket automatisk en sammenlæsning af scorerne fra henholdsvis testen af bogstavbenævnelse og den dynamiske afkodningstest. Det samlede scorefelt er opdelt i to grupper med tilhørende vurderinger, som fremgår af nedenstående skema. Det samlede resultat og placeringen af eleven i grøn eller rød gruppe bør ikke stå alene, men indgå i en faglig helhedsvurdering.

Slutningen af børnehaveklassen Bogstavbenævnelse + Dynamisk Afkodningstest	Gruppe	Vurdering
Over 25 point	Grøn	Eleven er sandsynligvis <i>ikke i risiko</i> for at udvikle alvorlige afkodningsvanskeligheder
25 point eller færre	Rød	Eleven er sandsynligvis <i>i risiko</i> for at udvikle alvorlige afkodningsvanskeligheder

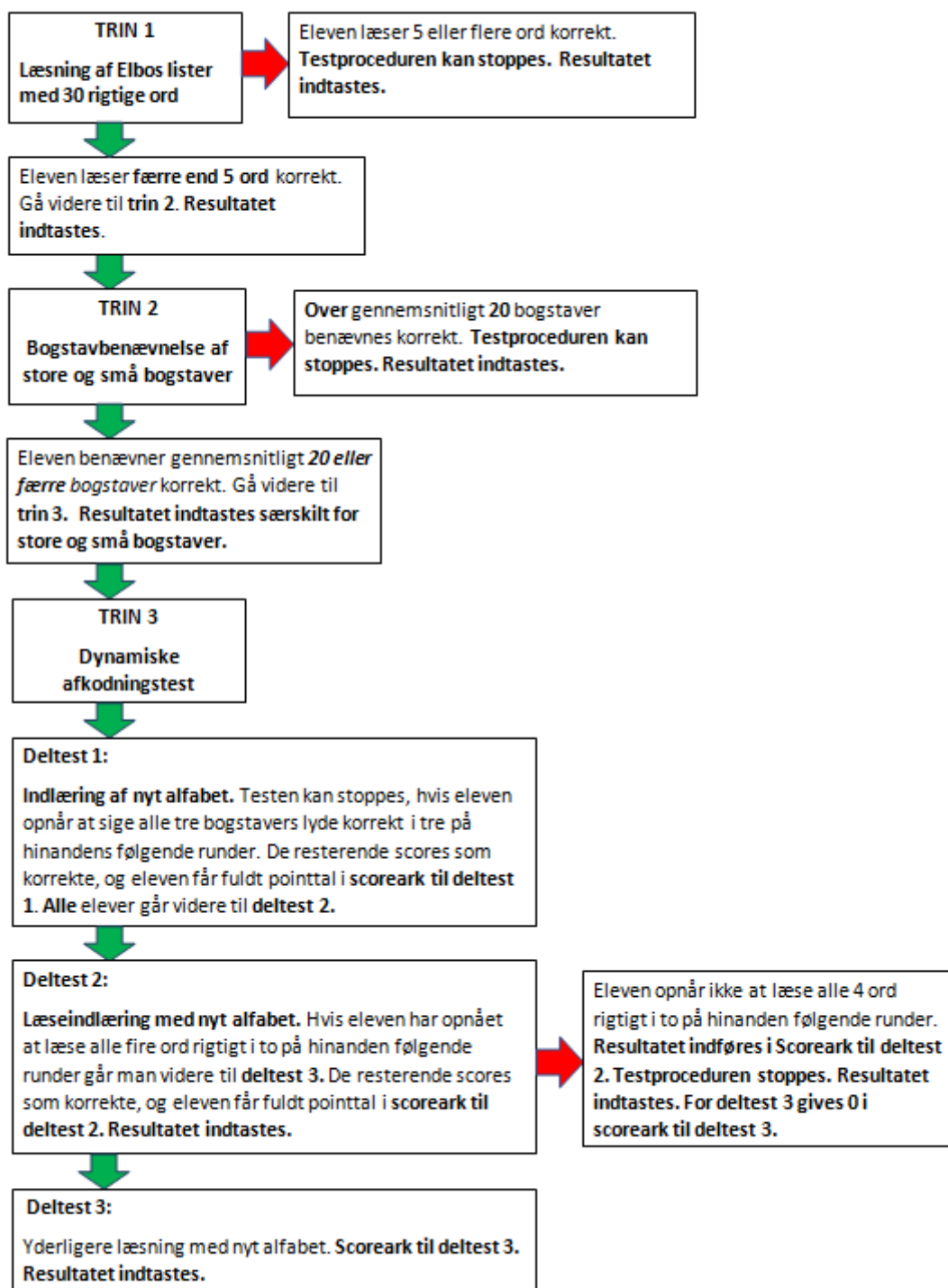
Vejledning til udfyldning af opgørelsesskema:

Trin 1: Læsning af Elbros lister med 30 rigtige ord (Læser eleven 5 eller flere ord korrekt, testes eleven ikke med trin 2)	Elever der kan læse komplekse ord med flere konsonanter i forlyd	Eleven læser 22 eller flere ord korrekt (testark 1,2 og 3)
	Elever der kan læse lydrette og lydnære ord på tre til fire bogstaver herunder med to stavelser	Eleven læser fra 12 til 21 ord korrekt (testark 1,2 og 3)
	Elever der kan læse små korte lydrette og lydnære ord på to til tre bogstaver	Eleven læser fra 5 til 11 ord korrekt (testark 1 og 2)
	Elever der næsten kan læse små korte lydrette og lydnære ord på to bogstaver	Eleven læser fra 1-4 ord korrekt (testark 1)
Trin 2: Bogstavbenævnelse af store og små bogstaver	Elever der ikke har brudt læsekoden, men kan benævne mindst 20 bogstaver korrekt	Eleven kan benævne over gennemsnitlig 20 bogstaver korrekt
Trin 3: Dynamisk afkodningstest	Elever der har vist påfaldende vanskeligheder i forbindelse med den læseforberedende undervisning	

³ I Roskilde Kommune er det besluttet, at eleven på trin 1 "Læsning af Elbros lister med 30 rigtige ord" skal læse fem eller flere ord korrekt for ikke at gå videre til trin 2.

Ordblinderisikotesten

Testprocedure for Individuel testning i slutningen af børnehaveklasse (eller begyndelse af 1. klasse)

Udarbejdet af: PPR samt Skole og Klub, Roskilde Kommune

Opgørelsesskema til Ordblinderisikotesten - efter testen

Opgørelsesskema til Ordblinderisikotesten i børnehaveklassen		Deltagere:	Antal elever
Dato:			
Klasse:			
Aftaler på mødet: læsevejleder, Børnehaveklasseleder m.fl.			
Trin 1: Læsning af Elbos lister med 30 rigtige ord (Læser eleven 5 eller flere ord korrekt, testes eleven ikke med trin 2)	<p>Elever der kan læse komplekse ord med flere konsonanter i forlyd (22 -30 ord)</p> <p>Elever der kan læse lydrette og lydnære ord på tre til fire bogstaver herunder med to stavelser (12-21 ord)</p> <p>Elever der kan læse små korte lydrette og lydnære ord på to til tre bogstaver (5-11 ord)</p> <p>Elever der næsten kan læse små korte lydrette og lydnære ord på to bogstaver (1-4 ord)</p>		
Trin 2: Bogstavbenævnelse af store og små bogstaver	<p>Elever der ikke har brudt læsekoden, men kan benævne mindst 20 bogstaver korrekt</p>		
Trin 3: Dynamisk afkodningstest	<p>Elever, der har vist påfaldende vanskeligheder i forbindelse med den læseforberedende undervisning</p>		

Udarbejdet af: PPR samt Skole og Klub, Roskilde Kommune

Bilag 5

Procedure for afdækning af ordblindhed (dysleksi) i Roskilde Kommune

Formål

Proceduren er udarbejdet med henblik på at sikre en ensartet og hensigtsmæssig praksis ved afdækning af eventuel ordblindhed hos elever i Roskilde Kommune. Formålet er at beskrive proceduren fra mistanke om ordblindhed til afdækning og udarbejdelse af handleplan.

Retskrav

Forældre får pr. den 1. august 2017 retskrav på en ordblindetest af deres barn én gang i skoleforløbet fra den 1. marts på 4. klasses trin. Forældre kan ikke stille krav om, at der skal anvendes en bestemt ordblindetest. Den nye § 3b i folkeskoleloven lyder:

»§ 3 b. Stk. 2. Forældre har én gang i skoleforløbet fra den 1. marts på 4. klasses trin krav på, at der foretages en ordblindetest af deres barn. Kommunalbestyrelsen foretager ordblindetesten efter forældrenes anmodning.«

Hvilke test anvendes til afdækning af ordblindhed i Roskilde Kommune

Ved begrundet mistanke om ordblindhed anvendes den digitale ordblindetest, som Undervisningsministeriet stiller til rådighed <http://ordblindetest.nu/>. Afdækningen for ordblindhed med ordblindetesten kan tidligst finde sted forår 3. klasse (marts-juni). Bemærk, at ordblindetesten kun kan bruges til elever, der undervises i grundskolens almindelige fagundervisning i månederne marts-juni fra foråret i 3. klasse og opefter.

Elever med behov for specialundervisning på specialskoler og i specialklasser samt elever med blandede vanskeligheder, hvor der er usikkerhed for, om læsevanskelighederne er det primære problemområde, skal ikke testes med ordblindetesten. Disse elevers læsevanskeligheder undersøges med individuelle testredskaber som fx IL-prøverne eller Elbros lister. Ordblindetesten må ikke anvendes på Roskildes specialskoler.

Ordblindetesten kan anvendes til elever med dansk som andetsprog, men testtager skal her være særligt opmærksom på testens ordforrådsdel, som tjekker om deltageren har et tilstrækkeligt ordforråd (ti eller derover) på dansk til at løse opgaverne i deltest 2 "Find det der lyder som et ord". Elever, der ikke har dansk som modersmål og samtidig har mangelfulde danskfærdigheder, skal ikke testes med ordblindetesten, selvom der er mistanke om ordblindhed.

I tvivlstilfælde rådfører skolen sig med kommunens læse- og stavekonsulent i PPR.

Før man tager ordblindetesten

Ordblindetesten skal kun anvendes, hvis der er begrundet mistanke om, at eleven er ordblind. Først når eleven har gennemført en systematisk undervisning i skriftens fundamentale lydprincip og fortsat har alvorlige læse- og/eller stavevanskeligheder er der grundlag for at afdække for ordblindhed.

Tegn på ordblindhed

- Eleven har alvorlige problemer med læsning og stavning
- Eleven ligger lavt på de læse- og stavetests, der tages i klassen/kommunalt
- Eleven er/var længe om at komme i gang med den første læse- og staveudvikling
- Eleven gættelæser i stedet for at bruge bogstavernes lyde til at genkende ordene

- Elevens skrevne ord er svære at læse og forstå
- Eleven læser hurtigt og overfladisk med mange læsefejl
- Eleven har en langsom og besværet læsning
- Eleven har haft en forsinket sproglig udvikling – eleven havde fx problemer med at blive opmærksom på sproglyde og med at lære lyden af nye ord
- Familiemedlemmer har læse- og stavevanskeligheder

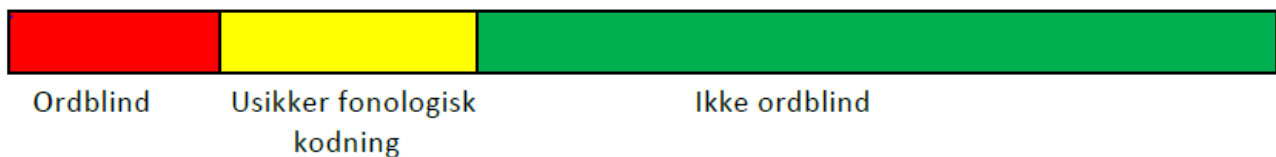
Hvem afdækker for ordblindhed

Afdækning af ordblindhed beror på en helhedsvurdering af den konkrete elev. Testtageren skal derfor have specifik viden om læsning og læsevanskeligheder, og desuden skal testtager have viden om individuel testning. [Ministeriets vejledning](#) læses grundigt af testtager inden testningen.

I Roskilde Kommune har læsevejledere eller andre fagpersoner med tilsvarende viden bemyndigelse til at afdække mistanke om ordblindhed. Det er skolens leder, der udpeger den eller de fagpersoner, der har tilladelse til at tage den digitale ordblindetest.

Efter testen

En testscore kategoriseres som "ordblind", "usikker fonologisk kodning" og "ikke ordblind" jf. den kulørte bjælke på testrapporten.

En effektiv afkodning er både hurtig og sikker. Testdeltageren skal over 80% rigtige for at kunne blive hurtige (flydende) læsere. Rigtighedsprocenter under 80 % er tegn på, at deltageren bremses af manglende sikkerhed i at udnytte skriftens grundlæggende lydprincip.

Ordblindhed - elever i rødt felt (8 % af populationen). Testdeltageren har fonologiske vanskeligheder af en størrelsesorden, som ses blandt ordblinde på klassetrinnet. Ordblindetestscoren kan ikke stå alene, men skal indgå i en helhedsvurdering af eleven. Nærmere undersøgelse af elevens forudsætninger og læse- og stavefærdigheder er nødvendige for tilrettelæggelse af en afhjælpende indsats med passende niveau. Der bør udarbejdes en handleplan/elevplan, der beskriver, hvilket undervisningstilbud deltageren har brug for, herunder eventuel it-støtte.

Usikker fonologisk kodning – elever i gult felt (20 % af populationen). Testdeltageren har visse fonologiske vanskeligheder, men ikke i samme grad som blandt ordblinde på klassetrinnet. Scoren i det gule felt viser, at eleven har visse vanskeligheder med anvendelsen af skriftens lydprincip. En målrettet indsats kan med sandsynlighed forebygge, at elevens vanskeligheder udvikler sig.

Ikke ordblind – elever i grønt felt. Testdeltagerens fonologiske færdigheder er på niveau med klassetrinnet, men skolen bør følge op på de bekymringer, der gav anledning til testning af eleven.

Procedure, før, under og efter testning, trin 1 – 3

Trin 1 – før testning

Den praktiske tilrettelæggelse inden afvikling af testen for at kvalificere ordblindedtestens resultat. Vær opmærksom på følgende:

- ✓ Eleven skal have betydelige vanskeligheder i læsning og/eller stavning.
- ✓ Eleven skal have vanskeligheder med at udnytte skriftens fundamentale lydprincip.
- ✓ Der må **ikke** være andre vanskeligheder, der på en enkel måde forklarer vanskelighederne med afkodning: Syns- eller hørenedsættelse, svære sproglige vanskeligheder, hjerneskade, omfattende generelle indlæringsvanskeligheder eller mangelfuld undervisning i skriftens principper.
- ✓ Eleven skal aktivt have gennemført systematisk undervisning i skriftens fundamentale lydprincip.
- ✓ Bemyndigelseserklæring er underskrevet af forældre eller værge, inden testen tages. Bemyndigelseserklæring opbevares efterfølgende på skolen.
- ✓ Testen skal afvikles i et lokale, hvor elev kan sidde uforstyrret.
- ✓ Testen afvikles på computer med netadgang og *Flash* installeret. Eleven skal benytte høretelefoner under afvikling af prøven.
- ✓ Testtager skal følge testforløbet på egen computer for, at han/hun kan afbryde eller pause testen.

Trin 2 – under testning

- ✓ Hele testforløbet skal overværes af testtager for, at han/hun efterfølgende kan godkende gyldigheden af testresultatet.
- ✓ Testtager kan hjælpe elever i 3. - 6. klasse med at udfylde spørgeskemaet.
- ✓ Instruktioner må gentages, men der må ikke hjælpes under selve testningen.

Trin 3 – efter testning

- ✓ Godkend kun testen, hvis den fagligt og teknisk er forløbet som beskrevet i vejledningen. Hvis testen ikke kan godkendes, skal testtager tykke på "tag ny test", så besvarelsen slettes. Upålidelige besvarelser skal slettes med det samme.
- ✓ Testresultatet opgøres automatisk, og resultatet formidles herefter af testtageren til eleven og dennes forældre samt elevens lærerteam.
- ✓ Ordblindedstrappen skal udleveres til forældre.
- ✓ Der bør udarbejdes en handleplan/elevplan, der beskriver, hvilket undervisningstilbud testdeltageren har brug for, herunder eventuel it-støtte.

Opdateret 12.12.2017 af Mimi Skovgård, læsekonsulent, Skole og Klub
og Mette Eriksen, stave- og læsekonsulent, PPR